

International
SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:38
sssjournal.com

pp.3438-3449
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 02/05/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 15/07/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 15.07.2019

BORSA İSTANBULDAKİ TÜRK İMALAT SANAYİ FİRMALARININ ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARINA UYUMU

COMPLIANCE WITH INTERNATIONAL ACCOUNTING STANDARDS (IASS) IN TURKEY'S MANUFACTURING INDUSTRY COMPANIES IN BORSA ISTANBUL

Doktora öğrencisi, Majed ALHADDAD

Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe Finansman Anabilim Dalı, Konya/TÜRKİYE

Prof. Dr. Mustafa AY

Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fak. İşletme Bölümü, Konya/TÜRKİYE

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1591>

Reference : Alhaddad, M. & Ay, M. (2019). "Borsa İstanbul'daki Türk İmalat Sanayi Firmalarının Uluslararası Muhasebe Standartlarına Uyumu", International Social Sciences Studies Journal, 5(38): 3438-3449.

ÖZ

Bu araştırma, Borsa İstanbul (BİST)'da yer alan Türkiye İmalat Sanayi firmalarının Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS)'lerin açıklama gerekliliklerine uyum düzeyini ve firma faktörlerinin bu uyum düzeyine etkisini incelemektedir. İncelenen faktörler: firma büyüklüğü, kârlılık, kaldıraç, denetçi türü ve firma yaşıdır. Çalışma, örneklenen firmaların yıllık rapor ve hesaplarından çıkarılmış ve betimleyici istatistikler ve lineer regresyon tekniği kullanılarak iki değişken açısından analiz edilmiş ikincil verilerin kullanılmasıyla gerçekleştirilmiştir. Uyumluluk seviyeleri %53 ile %97 arasında değişmekte olup %79,5 ortalamaya sahiptir. Uyumluluk seviyelerinin firma büyüklüğü ile olumlu bir şekilde ilişkili olduğu ve firma kârlılığı, kaldıraç seviyeleri, firma yaşı ve denetleyici türü ile ilgisiz olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Borsa İstanbul, İşletme faktörleri, Uluslararası Muhasebe Standartları, Uyum seviyesi, Türk imalat sanayi firmaları.

ABSTRACT

This research examines the extent of level compliance of Turkey's manufacturing industry companies listed in Borsa İstanbul (BİST) with International Accounting Standards (IASs) disclosure requirements, and the effect firm characteristics have on the level of compliance. The factors examined are: firm's size, profitability, leverage, type of auditor, and firm's age. The study done through the use of secondary data which were extracted from the annual report and accounts of the sampled firms and analyzed using the descriptive statistics and linear regression technique for two variables. Compliance levels range from 53% to 97%, with an average of 79.5%. Compliance levels are found to be positively related to company size, and unrelated to firm's profitability, leverage levels, firm's age and type auditors.

Keywords: Borsa İstanbul, Companies factors, International Accounting Standards, Level Compliance, Turkey's manufacturing industry companies.

1. GİRİŞ

Finans piyasalarının hızla küreselleşmesi, uluslararası düzeyde daha fazla karşılaştırılabilir finansal raporlama talebini artırmıştır. Muhasebenin uyumlaştırılması, daha şeffaf ve tutarlı bir raporlama yapılmasının tek yoludur ve bu amaçla, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu

(UMSK), dünya genelinde özel sektör kuruluşları tarafından kullanılmak üzere uluslararası muhasebe standartlarını oluşturmuştur (al-Shammari, Brown, & Tarca, 2008: 425-426).

Bu bağlamda, açıklama düzeyinin incelenmesi, kurumsal raporlamaya ilişkin ilave bilgiler sağlar ve muhasebe uygulamalarına yönelik anlayışı geliştirir. Açıklama ayrıca, listelenmiş menkul kıymetlerin göreceli değerlerinin ve risklerinin makul bir şekilde değerlendirilmesine olanak sağlayacak miktarda en az bilginin kurumsal raporlarda sunulması gerektiği anlamına gelir (Griffin & Williams, 1960:47).

Sonuç olarak, raporlama kıyaslanabilirliğine ulaşılmasına ve denetçilerin ve icra organlarının uyumluluğun geliştirilmesindeki rolüne yönelik artan bir ilgi vardır. Bu ise Türkiye de dahil olmak üzere birçok ülkenin UFRS (Uluslararası Finansal Raporlama Standartları) ile uyum arayışında olmasına yol açmaktadır. Böylece, Türk şirketlerinin yabancı yatırımları çekme, Uluslararası muhasebe yöntemlerine uyum sağlama ve benzer ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, tüm UFRS' larını Türkçe' ye çevirerek TMS/TFRS olarak kabul etmiştir (Bahadır & Tolga, 2013:391).

Yukarıdaki hususlar, uluslararası muhasebe standartları gereklilikler ve uyuma ilişkin çalışmalar ışığında bu araştırma, Borsa İstanbul'da yer alan belirli Türk imalat firmalarının 2016 yılı finansal tablolarından hareketle UMS uyum düzeylerini incelemeye çalışmaktadır. Ek olarak, bu araştırmada ele alınan büyüklük, kârlılık, kaldıraç, denetçi türü ve firma yaşı gibi beş firma özelliğine bağlı olarak uyum düzeyinin değişip değişmediği incelenmektedir. Araştırmanın önemi, yüksek büyüme seviyesine ulaşmış ve hem siyasi hem de ekonomik açıdan önemli bir yere sahip olan Türkiye Cumhuriyeti'nde yapılmış olmasıdır.

Yapılandırılmış bir uyumluluk kontrol listesine dayanarak, Borsa İstanbul'da yer alan ve 31 Aralık 2016 itibarıyla bir takım UMS' lere sahip 130 Türk imalat firması için bir Uyumluluk Endeks Skoru hesaplanmıştır. Bir firmanın örnekleme eklenmesi için kullanılan tek filtre yıllık raporlarının ve Kamuyu Aydınlatma Platformu web sitesindeki kayıtlarının elverişliliğidir. 2016 yılına ait yıllık raporların seçilmesinin nedeni bu raporların nispeten daha yeni ve seçilen firma raporlarının elde edilmesinin daha kolay olmasıdır.

2. UFRS ve UMS'nin Türkiye'de Kabul Edilmesi

2001 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulunun (UMSK) kurulmasından bir yıl sonra Avrupa Birliği üyeleri 2005 yılında yürürlüğe girmek üzere, halka açık kuruluşlarda UFRS'ye uyumlu olmayı zorunlu hale getirdi (Ramanna & Sletten, 2009: 1). Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye ilk defa 2005 yılında UFRS dalgasından etkilendi. Türk sigorta şirketlerinin kullandığı tek düzen hesap planı 2005 yılında UFRS'ye uygun şekilde değiştirildi (Senyigit, 2012: 296).

UFRS ve UMS'nin kabulüne ilişkin olarak birçok kurum Türkiye'de UFRS'nin yürürlüğe konma sürecine katkıda bulunmuştur. Sermaye Piyasası Kurulu, Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK), Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu ve son olarak Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu bu sürece dâhil olmuştur (Balsari & Varan, 2014:378).

Türkiye'de UFRS/UMS'lerin uygulanması kolay bir değişim olmamıştır. Vergilendirmeye yönelik muhasebe kültürünün karar verme muhasebesi olarak değiştirilmesini ve bununla birlikte AB entegrasyon süreci ile gelişen iş dünyası talepleri ülkedeki mevcut muhasebe yapısının düzenlenmesini gerektiriyordu (Balsari & Varan, 2014: 374). Ayrıca bu düzenleme ve değişikliklere, Türkiye'de yatırımlarını artırma eğilimi gösteren ve uluslararası muhasebe standartları uygulayan uluslararası şirketler ve sermaye piyasalarının gelişmesi de etkili olmuştur (Güvemli & Şanlı, 2016: 21). Sonuç olarak, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tüm UMS/UFRS'leri Türkçe'ye çevirmiş ve TMS/TFRS olarak kabul etmiştir (Bahadır & Tolga, 2013: 391).

Türkiye’de doğrudan veya dolaylı olarak Denetim mesleğiyle ilgili, muhasebe mesleğini düzenleyen bir dizi kanun bulunmaktadır. Türkiye’de yasama UMS/UFRS’ye uygun ulusal muhasebe standartlarının geliştirilmesi için çok sayıda çalışma yapmıştır (Yüksel, Demir, & Demir, 2008: 60).

Tablo 1: Türkiye’de muhasebe mesleği ile ilgili mevzuatın geliştirilmesi

Tarih	Gelişmeler
1927	Muhasebe kanununun geçirilmesi.
1934	Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Kanununun gelir vergisi kanununa eklenmesi ve 40. maddesinde muhasebecinin tasnifi. Bununla birlikte, 1949’da söz konusu yasa kaldırıldığında bunlar da iptal edildi.
1945	Maliye Bakanlığı, vergi kontrolü açısından muhasebe kayıtlarını incelemek için kendi uzman ekibini kurdu. Bu dönemde, muhasebe uzmanları komitesi Maliye Bakanlığı tarafından kuruldu. Bu Komite, kamu kurumları dışındaki şirketlerin hesaplarının doğruluğu için mahkeme önünde yemin etme yükümlülüğü getirmiştir.
1948	Kamu Muhasebesi Genel Yönetmelikleri ve Kamu Muhasebe İşlemleri Yönetmeliği bir başlık altında toplandı.
1957	Türk Ticaret Kanununun Onaylanması.
1989	Kendi standartlarını hazırlayan Sermaye Piyasası Kurulu 1989 yılında halka açık şirketlerin muhasebe belgelerini bu standartlara göre hazırlama yükümlülüğü getirdi.
1993	Muhasebe standartlarının geliştirilmesi için TÜRMOB tarafından TMUDESK (Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu) kuruldu.
1994	Uluslararası standartlara uygun ulusal muhasebe standartları geliştirmek için Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu oluşturuldu.
2004	Uluslararası Denetim Standartlarının Türkçe çevirileri yapılmış ve yayımlanmıştır.
2011	Tüm şirketlerin TMS/TFRS kullanmasını, denetime tabi olmasını gerektiren ve Türkiye Denetim Standartlarını belirleme yetkisini TÜDESK’e veren Yeni Türk Ticaret Kanunu.

(Beycan & Uçma, 2008), (Güvemli, 2016),(http://www.turmobil.org.tr)

3. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Araştırma hedeflerine ulaşmak için çalışmanın bu kısmı iki ana bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm, açıklama düzeyiyle ilgili olarak tartışılmış olan önceki çalışmaların gözden geçirilmesinden oluşmaktadır. İkinci bölüm ise, şirketlerin gerekli açıklama esaslarına uyumu ile ilgili başlıca faktörleri ortaya koymuştur. Çalışmalar, UMS/UFRS’nin gerektirdiği açıklama esaslarına uyumluluk değerlendirme sürecinde kullanılan yöntem ve ortamların çeşitliliğine göre farklılık göstermektedir. Aşağıda bu alanda yapılmış olan dikkate değer önceki çalışmalardan bazıları verilmektedir:

Malone vd., (1993) US GAAP’a (ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri) uygun olarak mali tablolarını hazırlayan 125 petrol ve gaz firmasının finansal açıklama kapsamalarını belirlemek için çalışma yürüttüler. Açıklama maddelerin ağırlıklı bir endeksinin kullanıldığı çalışma sonuçları, bilgi açıklama düzeyi ile dört kurumsal özellik (kaldıraç, borsada yer alma durumu ve hissedar sayısı) arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, büyüklük, kârlılık ve denetçi türünün istatistiksel olarak önemsiz olduğu belirlenmiştir.

Wallace ve Naser, (1995) Hong Kong borsasında yer alan firmaların kurumsal özellikleri ve zorunlu açıklamaları arasındaki ilişkiyi incelemek için araştırma yaptı. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, toplam varlık ve likidite ile ölçülen şirket büyüklüğüyle açıklama düzeyi arasında anlamlı bir pozitif ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte çalışma, firmaların toplam varlık getirisi, özkaynak kârlılığı, denetçi türü ve zorunlu açıklama esaslarına uyum derecesi arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Owusu-ansah, (1998) çalışmasının ana amacı Zimbabwe borsasında yer alan 49 şirketin zorunlu açıklama kapsamını ve raporlamasını incelemektir. Regresyon analizinin sonuçlarına göre şirket büyüklüğü, mülkiyet yapısı, şirket yaşı, çok uluslu şirket birliği ve kârlılığı örnek şirketlerin zorunlu açıklamaları ve raporlama uygulamaları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir olumlu etkiye sahiptir. Dış denetimin niteliği, endüstri türü ve likidite istatistiksel olarak önemsizdir.

Glaum ve Street (2003) çalışması, Almanya’nın Menkul Kıymetler Borsasında yer alan şirketler için hem UMS hem de US GAAP uyumluluğunu incelemeyi amaçlamıştır. Örneklem UMS’yi uygulayan 100 firma ve US GAAP’sini uygulayan 100 örneğe dayanmaktadır. Uyumluluk düzeyi

sırasıyla % 100 ila % 41.6 arasında değişmekte olup ortalaması % 83.7 şeklindedir. Sonuçlara göre hem şirket büyüklüğü hem de Uluslararasılık UMS'lere uyum düzeyiyle anlamlı ölçüde ilişkili değilken, UMS açıklama esaslarına uyumluluk firmaların 4 büyük denetim firması tarafından denetlenmesiyle pozitif ilişkilidir.

Fekete, Matis, ve Lukacs (2008) çalışması Macaristan' da borsaya kayıtlı şirketlerin 2005 yılında UFRS açıklama gerekliliklerine uyup uymadıklarını araştırmıştır. Analiz, uyumluluk düzeyiyle ilişkili bir takım faktörlerin belirlenmesine odaklanmıştır. Bulgulara göre, büyük, ileri teknoloji şirketleri ve endüstri türü istatistiksel olarak ilişkilidir ve UFRS açıklama gereklilikleriyle en iyi şekilde uyumaktadır.

Hossain ve Hammami, (2009) Katar' da firmaya özgü karakteristiklerle açıklama arasındaki ilişkiyi incelemek üzere çalışma gerçekleştirdiler. Söz konusu çalışma, borsada yer alan 25 firmanın yıllık raporlarındaki açıklama düzeyini değerlendirmek üzere geliştirilmiş olan ve 44 adet ihtiyari madde içeren bir vaka çalışmasıdır. Sonuçlar yaş, büyüklük ve karmaşıklığın açıklama düzeyi ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur, ancak kârlılığın, ihtiyari açıklamadaki çeşitliliği açıklamada anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Mutawaa ve Hewaidy, (2010) çalışmasının temel amacı, Kuveyt'te işlem gören şirketlerin UMS/UFRS açıklama gerekliliklerine uyum derecelerini araştırmaktır. Sonuçlar kârlılık, kaldıraç ve denetçi türünün UMS tarafından öngörülen UFRS açıklama gerekliliklerine uyum düzeyiyle anlamlı bir ilişkisi olmadığını göstermiştir. Bununla birlikte, çalışma Şirket boyutunun, UMS tarafından öngörülen UFRS açıklama gerekliliklerine uyum düzeyiyle pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğunu sergilemiştir. Bu çalışmada örneklenen şirketlerin uyum düzey ortalamaları % 69'dur.

Agyei-mensah, (2013) çalışmasında ise, Gana'da UFRS uygulamasının öncesi ve sonrası finansal raporların kalitesinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırma borsada yer alan firmaların resmi kabul öncesi (2006) döneme ve resmi kabul sonrası döneme (2008) ait finansal tablolarının analiziyle yürütülmüştür. Sonuçlar finansal bilgi açıklama kalitesinin, UFRS'lerin kabul edilmesinden sonra % 76.80 (kabul öncesi) ortalamasından % 87.09 (kabul sonrası) ortalamasına yükselmek suretiyle iyileştiğini göstermiştir. Çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, net varlıklarla ortaya çıkan şirket boyutu ve Denetçi türü açıklanan finansal bilgilerin kalitesiyle istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde ilişkilidir.

Juhmani, (2013) çalışmasının amacı, Bahreyn Borsası'na kote şirketlerin sahiplik yapısı değişkenleri ve ihtiyari bilgi açıklama düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Sonuçlara göre, firmaların büyüklüğü ve kaldıraçları ihtiyari bilgi açıklama düzeyiyle pozitif ilişkiliyken bir şirketin kârlılığı UFRS açıklama gereklilikleri uyum düzeyiyle anlamlı bir şekilde ilişkili değildir. Diğer taraftan, firma yaşı ile UFRS uyumluluk düzeyi arasında ilişki bulunmamaktadır.

Demir ve Bahadır, (2014) çalışmasının temel amacı, 2011 yılı dönemine yönelik olarak Türkiye'de borsaya kote şirketlerin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na (UFRS) uyum derecesini ölçmektir. Araştırma sonuçlarına göre uyumluluk düzeyleri % 64 ila % 79 arasında değişmekte olup, dikkate değer oranda bir uyumsuzluk bulunmaktadır. Sonuçlar, firmaların 4 büyük denetleme firması tarafından denetlenmesi, firmaların uluslararasılığı ve firmaların kaldıraç düzeyi ile UFRS açıklama gereklilikleriyle genel uyum seviyesi arasında olumlu şekilde bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, çalışma kârlılık ve şirket büyüklüğü ile UFRS açıklama gereklilikleri uyum seviyesi arasında negatif bir ilişki olduğunu bildirmiştir.

Raithatha ve Bapat, (2014) çalışması Hindistan'da imalat ve hizmet sektörü şirketlerinin Muhasebe Standartları'na uyum düzeyini incelemiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre hizmet sektörü şirketlerine (% 69) kıyasla imalat sektörü şirketleri (% 73) daha yüksek bir uyumluluk ortalamasına sahiptir. İmalat sektörü şirketlerinde büyüklük, uluslararasılık ve denetim firması uyum seviyesi ile anlamlı şekilde ilişkili bulunmuş ancak hizmet sektörü şirketlerinde sadece boyut faktörü uyum seviyesi ile anlamlı derecede ilişkilendirilmiştir.

4. VERİ VE YÖNTEM

4.1. Örneklem Seçimi ve Veri Kaynakları

Araştırmanın hedef kitlesi, Borsa İstanbul'da (BIST) işlem gören firmalardır. 31 Aralık 2016 tarihi itibarıyla BIST' da yer alan Türk imalat firmalarından 130 finansal firma örnekleme seçilmiştir. Şirket seçimi sadece imalat sektöründen yapılmıştır. Bir firmanın örnekleme dâhil edilmesi için kullanılan tek filtre ise yıllık rapor ve hesaplarının Kamuyu Aydınlatma Platformu web sitesinde yer almasıdır. 2016 yılına ait yıllık raporların seçilmesinin nedeni ise bir önceki yıla ait olmasıyla daha yeni oluşu ve bu deneysel çalışmanın yürütüldüğü zaman itibarıyla seçilen firmalara ait tam raporların elde edilme kolaylığıdır. Bu bakımdan, Türkiye'de hariç tutulan imalat firma sayısı yedi olmuştur. Kalan 123 firmanın bir listesi hazırlanmış ve her birinin yıllık raporunun elverişliliği kontrol edilmiştir. Uyum endeksinin ve diğer değişkenlerin hesaplanmasıyla ilgili ikincil veriler, mali yıl raporlarından ve firmaların 2016 yılı ile sona eren aynı yılın hesaplarına ilişkin notlarından derlenmiştir.

4.2. Araştırma Hipotezleri

1. H0: Firmanın **Büüklüğü** ile UMS'lerin uyumluluk düzeyi arasında anlamlı bir ilişki Yoktur.
H1: Firmanın **Büüklüğü** ile UMS'lerin uyumluluk düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.
2. H0: Firmanın **Kârlılığı** ile UMS'lerin uyumluluk düzeyi arasında anlamlı bir ilişki Yoktur.
H1: Firmanın **Kârlılığı** ile UMS'lerin uyumluluk düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.
3. H0: Firmanın **Kaldıraç Oranı** ile UMS'lerin uyumluluk düzeyi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
H1: Firmanın **Kaldıraç Oranı** ile UMS'lerin uyumluluk düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.
4. H0: Firmanın **Yaşı** ile UMS'lerin uyumluluk düzeyi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
H1: Firmanın **Yaşı** ile UMS'lerin uyumluluk düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.
5. H0: Firmanın **Denetçi Türü** ile UMS'lerin uyumluluk düzeyi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
H1: Firmanın **Denetçi Türü** ile UMS'lerin uyumluluk düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.3. Değişkenler

4.3.1. Bağımlı Değişken: Uyum Endeksi

UMS/UFRS'nin açıklama gerekliliklerine uyumunu test etmek için bağımlı değişkenler olarak bazı muhasebe standartları seçildi ve bu değişkenleri test etmek için önceki çalışmalarda kullanılmış zorunlu açıklama kontrol listesine ve internet üzerinde KPMG (2015), Deloitte (2016) tarafından yayınlanan açıklama kontrol listelerine dayalı olarak bir açıklama kontrol listesi hazırlandı. Her firma için hazırlanmış yıllık raporların yardımıyla kontrol listesindeki her bir açıklama kalemi incelendi ve eğer kalem açıklanmışsa 1, açıklanmamışsa 0 değeri verildi, tatbik edilemezse T/E şeklinde belirtildi. Ardından, SPSS kullanılarak UMS açıklama endeksinde uyum düzeyi hesaplanmaktadır.

4.3.2. Bağımsız Değişken: Firmanın belirli karakteristikleri

Bağımsız değişkenler olarak, UMS'ye uyum düzeyinde herhangi bir etkileri olup olmadığının araştırılması açısından beş adet firma spesifik özelliği (büüklük, kârlılık, kaldıraç, denetçi türü ve yaş) kullanılmıştır. Aşağıdaki açıklayıcı değişkenleri test etmek için ise, örneklenen firmalara ait 31 Aralık 2016 tarihli yıllık mali tablolar kullanılmıştır.

Firma Büüklüğü ve Açıklama: Büyük şirketler çok ürünlü ticari varlıklar olma eğiliminde olup birkaç ayrı bölüm halinde daha geniş coğrafi alanlarda faaliyet göstermektedirler (Owusu-ansah, 1998). Sonuç olarak daha büyük bir firmanın yıllık raporunda daha geniş bilgi açıklamasına sahip olduğu düşünülmektedir. Daha önce yürütülmüş bir dizi çalışma da firma büüklüğünün

açıklamaları etkileyen önemli bir faktör olduğunu değerlendirmiş ve pozitif bir ilişki bildirmiştir (Örn., Wallace ve Naser, 1995; Owusu-ansah, 1998; Fekete, Matis, ve Lukacs, 2008; Mutawaa ve Hewaidy 2010; Agyei-mensah, 2013; Juhmani, 2013; Raithatha ve Bapat, 2014; Demir ve Bahadır, 2014).

Firma Kârlılığı ve Açıklama: Birçok araştırmada da tespit edildiği üzere firma tarafından üretilen kâr miktarı finansal tablolarındaki açıklamayı etkilemektedir. Karlılık ve zorunlu açıklama arasındaki ilişkiyle alakalı daha önceki çalışmalarda gerek toplam aktif getirisi (ROA) gerekse özkaynak getirisi (ROE) olarak bir veya daha fazla kârlılık ölçüsü kullanılmıştır. Önceki bazı çalışmalarda karlılığın açıklama üzerinde olumlu etkileri olduğu bildirilmiştir (Wallace ve Ark., 1994; Owusu-Ansah, 1998; Glaum ve Street 2003 gibi). Öte yandan, Malone ve Ark., (1993); Wallace ve Naser, (1995); Hossain ve Hammami, (2009); Mutawaa ve Hewaidy, (2010); Juhmani, (2013). Demir ve Bahadır, (2014) ise iki değişken arasında negatif bir ilişki bildirmişlerdir.

Firma Kaldırıcı ve Açıklama: Açıklama üzerinde yapılan araştırmalarda elde edilen kanıtlara göre yüksek-kaldırıcı firma yöneticilerinin daha fazla açıklamada bulunmalarına yönelik teşvik unsurunun açıklanması için 'vekâlet teorisi' kullanılmaktadır (Morris, 1987). Aynı şekilde açıklama literatüründe, sermaye yapılarında yüksek borç seviyelerine sahip firmaların daha yüksek temsil maliyetlerine yatkın oldukları iddia edilmiş olup yöneticiler bu nedenle söz konusu temsil maliyetlerini azaltmaya yönelik bir teşvik unsuruna sahiptir. Dolayısıyla yönetim kademesi kredi sahiplerinin bilgi ihtiyaçlarını karşılamak ve bunların ilgili iddialarını aşmak amacıyla daha fazla bilgi açıklama eğiliminde olurlar. (Ali ve Ark., 2014; Alsaeed, 2006). Önceki bazı çalışmalarda, firmanın kaldırıcı ve açıklama gerekliliklerine uyma düzeyi arasında pozitif bir ilişki olduğu bildirilmiştir (Malone ve Ark., 1993; Owusu-Ansah, 1998 gibi). Öte yandan, Juhmani, (2013); Mutawaa ve Hewaidy, (2010); Demir ve Bahadır (2014), UMS/UFRS açıklama gerekliliklerine uyumluluk düzeyi ile anlamlı bir ilişki bulamamıştır.

Firma Denetçisi ve Açıklama: Daha büyük denetçi, güçlü bir kurumsal yönetim rolü oynamakta ve şeffaf finansal raporların desteklenmesinde ana araç olarak düşünülmektedir. Aynı şekilde dış denetim daha nitelikli denetimlerin ve gelişmiş güvenilirlik ve finansal muhasebe açıklamalarının bir göstergesi olabilir. (Ashbaugh ve Warfield, 2003; Bushman et al., 2004). Palmer, (2013) dört büyük denetim firmasının daha geniş ve daha yüksek kalitede açıklamaları teşvik ettiğini savunmuştur. Önceki çalışmalar (Glaum ve Street, 2003; Agyei-mensah, 2013; Raithatha ve Bapat, 2014 gibi), Denetçi türü ile Muhasebe Standartları'na uyum düzeyi arasında bir ilişki olduğunu bildirmiştir. Bununla birlikte, (Malone ve diğer., 1993; Wallace ve Naser, 1995; Owusu-Ansah, 1998; Mutawaa ve Hewaidy, 2010), denetçi türü ile zorunlu açıklamaya uyum derecesi arasında hiçbir ilişki bulunmadığını bildirmişlerdir.

Firma Yaşı ve Açıklama : Demir & Bahadır, (2014) çalışmasına göre eski şirketler yeni şirketlere kıyasla çok daha fazla bilgi açıklamaktadırlar; zira finansal tablolarının teknik özellikleriyle ilgilenecek olgunlaşmış profesyonel kadro teşkil etme olasılıkları daha yüksektir. Şirket yaşı ile zorunlu açıklama düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen bazı çalışmalar bulunmakta olup şirket yaşı ile bilgi açıklama seviyesi arasında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir (Owusu-ansah, 1998; Glaum ve Street 2003; Juhmani, 2012 gibi). Bununla birlikte, Hossain ve Hammami, (2009) firma yaşı ve zorunlu açıklama gerekliliklerine uyum derecesi arasında ilişki olduğunu bildirmiştir.

Tablo 2' de Bağımsız değişkenler ve hesaplanmaları kısaca açıklanmaktadır:

Bağ.Değişken	Vekil	Hesaplama
Firma Büyüklüğü	Toplam aktifler	2016 yılı sonunda Toplam Varlıkların Kaydı
Kârlılığı	ROE/ROA	2016 yılı sonunda Net Gelir/(Toplam Özkaynak veya Toplam aktifler)
Kaldırıcı oranı	Borç / Özsermaye Oranı (D / E)	(B / Ö) 2016 yılı sonunda
Firma Denetçisi	4 Büyük Denetim firması (PWC, E&Y, KPMG ve Deloitte) tarafından denetim	Kodlanmış duyarsız değişken (4 büyük tarafından denetlenirse 1, diğerleri tarafından denetlenirse 0)
Firma Yaşı	Kütük (Yaş)	Kuruluştan 2016 yılının sonuna kadar geçen yıl sayısı

4.4. Firmaların Açıklama Uyumluluk Düzeyinin Ölçülmesi

Bu çalışmadaki bağımlı değişken, açıklamaların UFRS/UMS'lere uyum seviyesidir. BIST'de yer alan firmalar arasında uyum düzeyi daha önce de belirtildiği gibi önceki çalışmalarla benzer kendi geliştirdiğimiz uyum indeksi ile ölçülmüştür. Uyum indeks oranı, her bir şirketin yıl sonu denetlenmiş finansal raporlarında sunduğu ve açıkladıklarıyla her firmanın UMS'ye göre sunmak ve açıklamakla yükümlü olduğu finansal verileri ölçmüştür. Bu çalışma "iki değişkenli" açıklama indeksi yaklaşımını benimsemekte olup şirket eğer bir bilgiyi açıklamışsa Mutawaa ve Hewaidy (2010), al-Shammari (2011), Juhmani (2012) ve Demir ve Bahadır (2014) ile tutarlı bir şekilde bir değeri atanır.

Buna göre, bu çalışmada kullanılan açıklama kontrol listesindeki her bir kalem açıklanmış (1), açıklanmamış (0) veya tatbik edilemez (T/E) olarak puanlanmıştır. Dolayısıyla, eğer bir açıklama kalemi bir firmaya tatbik edilebiliyorsa, bu kalem firmanın yıllık raporunda görüldüğü ve açıklandığı takdirde (yani, şirket UMS 8 muhasebe politikası açıklama gereklilikleriyle uyum içerisinde ise) (1) puan; aksi takdirde ise (0) olacaktır. Firmanın bir kalemi gerekli olmadığı için açıklamadığı belirlenmişse (T/E) olarak tanımlanır (örneğin, bir şirketin maddi duran varlıkları tarihsel maliyeti üzerinden belirtilmişse UMS 16 gereğince bu maddi duran varlıkların yeniden değerlendirme tutarı hakkında bilgi verme gerekliliği bulunmamaktadır).

Örnek firmaların tatbik edilebilir açıklama esaslarına uyumluluğunu belirlemek amacıyla 123 adet yıllık raporun her biri kontrol listesine göre incelenmiştir. Bu işlemin sonucunda, kontrol listesindeki 38 açıklama kaleminin her biri, şayet kalem tatbik edilebilir ve açıklanmışsa 1 ile, tatbik edilebilir fakat açıklanmamışsa 0 ile, tatbik edilemez ise (T/E) ile puanlanmıştır. Her bir firma için açıklama uyumluluk indeksi aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır:

- 1 ve 0 şeklinde puanlanan kalemleri toplamak suretiyle tatbik edilebilir açıklamaları hesaplayın. Bu değer bir şirketin açıklaması beklenen kalem sayısını temsil eder.
- Maksimum tatbik edilebilir açıklama sayısı (APD) 38'dir.
- 1 puan alan kalemleri toplayarak gerçek açıklamaları hesaplayın. Bu değer, bir şirketin gerçekte açıkladığı kalem sayısını temsil eder. Maksimum gerçek açıklama sayısı da (ACD) 38'dir.
- Buna göre, her bir firmanın açıklama indeksi (DINDEX) gerçek açıklama sayısının, tatbik edilebilir açıklama sayısına bölünmesiyle hesaplanır.

Her bir firmanın açıklamasını hesaplamak için aşağıdaki denklem kullanılır:

$$DINDEX = \frac{ACD}{APD}$$

Burada: DINDEX = Bir firma için açıklama indeksi

ACD = Bir firmanın gerçekte açıkladığı kalem sayısı

APD = Bir firmanın açıklaması gereken kalem sayısı

Herhangi bir indeks değeri 0 ile 1 arasında değişir ve endeksin değeri ne kadar yüksek olursa, UMS açıklama gerekliliklerine uyum düzeyi de o kadar yüksek olur.

4.5. Model Geliştirme

İstanbul Borsası'nda yer alan örnek firmaların firma faktörleriyle açıklama gereklilikleri düzeyi arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla, aşağıdaki çoklu doğrusal regresyon denklemi verilere tatbik edilmiştir: $Dindex = \beta_0 + \beta_1 Size + \beta_2 Lev + \beta_3 ROE + \beta_4 Age + \beta_5 Aud + e$

Burada:

Dindex = Açıklama Endeksi;

β_0 = Sabit terim;

Size = Toplam Varlıklar;

LEV = Kaldıraç (Borç özkaynak oranı) ;

ROE = 2016 yılı sonunda Özkaynak Getirisi ;

Aud = Denetim firması büyüklüğü;

Age = Kuruluşundan 2016 yılı sonuna kadar geçen yıl sayısı

e = hata terimi

5. VERİ ANALİZİ VE TARTIŞMA

5.1. Betimleyici İstatistikler

Çalışmanın amaçlarına ulaşmak ve toplanan verileri analiz etmek amacıyla, Sosyal Bilimler İstatistik Paketi (SPSS 19) ve Ms-Excel veri analizi kullanılmıştır. Tablo 3, incelenmiş tüm Bağımsız değişkenler için kısa bir istatistiksel betimleme göstermektedir (Ortalama, std. Sapma, Maksimum, Minimum, Aralık).

Tablo 3 : Bağımsız Değişkenler için Betimleyici İstatistik

Firma faktörleri	SAYI	Maks	Min	Aralık	Orta	Std. Sap
Firma büyüklüğü						
Toplam Aktifler TL milyon	123	9286.1	1.032	9285.1	834.5	1489.4
Kütük T. aktifler	123	9.96	6.01	3.95	8.37	0.81
Firma karlılığı						
ROE	123	2.203	-1.53	3.733	0.129	0.381
ROA	123	1.314	-0.407	1.721	0.060	0.149
Firma Kaldıraç	123	23.42	-12.57	35.99	1.61	3.310
Firma Denetçi Türü	123	1	0	1	.68	.467
Firma Yaşı (Yıl sayısı)	123	81	18	63	43.93	12.181

Kaynak : SPSS 2017'ye dayalı olarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır .

Tablo 4: Denetçi Türlerine Göre Dağılım

		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1	83	67.5	67.5	67.5
	2	16	13.0	13.0	80.5
	3	24	19.5	19.5	100.0
	Toplam	123	100.0	100.0	

Kaynak : SPSS 2017'ye dayalı olarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır .

Yukarıda Tablo 3' de gösterilen sonuçlar açıklayıcı değişkenlerin kısa bir istatistiksel açıklamasını vermektedir. Firma büyüklüğü, toplam varlıkların doğal logaritması kullanılarak ölçülmektedir. Önceki tabloda ve analiz edilen verilerde görüleceği üzere firma büyüklüğünde anlamlı derecede bir değişiklik mevcuttur. Firma büyüklüğü 1.03 milyon TL ile 9,286.15 (tutarlarda kullanılan noktalama dikkat edelim) milyon TL arasında olup 834.5 milyon TL ortalama ve 306.01 milyon TL medyan değerine sahiptir. Buna ek olarak, firma kârlılığı iki yöntemle ölçülmektedir. Bunlardan ilki tabloda gösterildiği gibi özkaynak getirisidir (ROE). ROE, -1.53 ile 2.20 aralığında değişmekte olup 0.129 ortalamasına sahiptir. İkincisi ise yine tablodan da görülebileceği gibi toplam aktif getirisidir (ROA). ROA ise -0.40 ile 1.31 aralığında değişmekte olup 0.06 ortalamasına sahiptir.

Tabloda sunulan betimleyici istatistikler aynı zamanda firma kaldıraçının -12.577 ile 23.420 arasında değiştiğini ve 1.61 ortalamasına sahip olduğunu göstermektedir. Borç özkaynak oranı olarak % 161 şeklinde ölçülen ortalama kaldıraç oranına göre örnekleme dâhil edilen firmalar ortalamada yüksek kaldıraç oranına sahiptir. Araştırma sonuçlarına göre bu çalışmada incelenen firmaların yaşı 18 ile 81 yıl arasında olup 43.93 yıl ortalamasına ve 44 yıl medyanına sahiptir. Son olarak tablo 4, dört büyük denetleme firması (Dellote, KPMG, Ernst & Young ve PwC) ve

bunların dışındaki firmalar tarafından denetlenen firmanın (123) dağılımını göstermektedir. Sonuçlar, çalışmaya dâhil edilen firmalardan 83'ünün, dört büyük denetim firması tarafından denetlenerek % 67 oranını teşkil ettiğini ve 16 firmanın ise dört büyük firma haricindeki denetim firmaları tarafından denetlenerek % 13 oranını teşkil ettiğini göstermiştir. Çalışmaya dâhil edilen firmaların 24'ü mali tablolarında söz konusu mali tablolarını denetleyen firmaları göstermemiştir.

Tablo 5: Bağımlı değişkenler için betimleyici istatistikler (Açıklama Endeksi (DINDEX))

Bağımlı Değişken	Sayı	Aralık	Min	Maks.	Ortalama	Std. Sap	Varyans	Kürtosis	
	İstatis	İstatis	İstatis	İstatis	İstatis	İstatis	İstatis	İstatis	Std.hata
DINDEX	123	.45	.53	.97	.7959	.07006	.005	2.917	.433

Kaynak : SPSS 2017'ye dayalı olarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 5 açıklama endeksine yönelik (DINDEX) betimleyici istatistikler sunmakta ve Türkiye'de BIST'ye kote firmaların uyumunun % 53 minimum puan ile % 97 maksimum puan arasında değiştiğini göstermektedir. 2016 yılında BIST'de işlem gören firmaların DINDEX yönünden UFRS'ye uyum ortalaması % 79.5 şeklindedir. Bu sonuçlar, 123 firma arasında açıklama düzeyinin yaygın olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, betimleyici istatistik sonuçları firmaların açıklama düzeylerinde belirgin bir farklılık olduğunu göstermektedir.

5.2. Regresyon Analizi

Çalışmamız, kurumsal özelliklerinin UFRS/UMS gereklilikleri ile ölçülen finansal açıklama düzeyine etkisini araştırmak amacıyla, firma büyüklüğü, kaldırıcı, karlılığı, denetçi türü ve firma yaşının bir fonksiyonu olarak UFRS gerekliliklerine göre ölçülen açıklama seviyesini belirten doğrusal bir açıklama regresyon modeli kullanmıştır. Tablo (6), 2016 yılında İstanbul Borsası'nda listelenen örnek firmaların yıllık raporlarını analiz ederek, UMS'lere açıklamanın uyumu ile 5 firmanın İncelenen faktörler arasındaki regresyon sonuçlarını sunmaktadır. Sonuçlar, R2 uyum seviyesi varyasyonunun yaklaşık yüzde 45'ünün bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını öne sürdüğünü göstermektedir. Bağımsız değişkenlerin (bu çalışmada firmalara özgü faktörleri) açıklama endeksindeki % 45 değişimi izah ettiğini ima etmektedir. Regresyon sonuçları ayrıca R' nin 13 olduğunu göstermektedir, bu da modelde yer alan bağımsız değişkenlerin açıklama endeksindeki değişimin %13' ünü açıkladığını göstermektedir. Bu modelin açıklayıcı gücü Glaum ve Street, (2003), (0.29) ve Al-Shammari, (2011)' den (0.40) öne sürdüğünden daha düşük olduğunu göstermektedir. Ayrıca verilere göre modelin kayda değer olduğunu göstermektedir (F= 0.818 , p>0.005). Bağımsız değişkenlerin firmanın uyum düzeyi ve firmanın İncelenen faktörler arasında negatif bir ilişki bildirmektedir.

Tablo 6 : Model Summary

Model	R	R2	Adjusted R2	Std. Error	Change Statistics				
					R2 Change	F Change	df1	df2	Sig. F
1	.218a	.045	.13	.0730846	.045	.818	7	115	.574

Tablo 7 : Regresyon Analizi Katsayıları

Model	Standartlanmamış Katsayılar		Stand. Katsayı	t	Sig.
	B	Std. Hata	Beta		
(Sabit)	.800	.032		25.300	.000
Karlılık ROE	.042	.022	.222	1.958	.053
Karlılık ROA	-.087-	.061	-.178-	-1.434-	.154
Borç/Aktif	-.018-	.019	-.103-	-.962-	.338
Borç/Özkaynak	.000	.002	.018	.191	.849
Denetçi Türü	.005	.008	.055	.582	.562
Yaş	.000	.001	-.041-	-.429-	.669
Büyüklik	5.247E-12	.027	.107	1.156	.045

Kaynak : SPSS 2017'ye dayalı olarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tabloda (Tablo 7) bağımsız değişkenler (firma faktörleri) ve firmanın UMS açıklama gerekliliklerine uyumu arasındaki ilişkiyle ilgili olarak örnekleme alınan firmalar aşağıdaki gibi tartışılmıştır.

5.2.1. Firma Büyüklüğü ve UMS Uyumu

Tablo (7) 1.156 t-değeri ve 0.045 p-değerine ($p < 0.05$) bağlı olarak Borsa İstanbul'da işlem gören imalat firmalarının firma büyüklüğü ve UMS'ye uyum düzeyleri arasında anlamlı bir pozitif ilişki göstermektedir. Şirket büyüklüğü ile UMS uyumluluğu arasındaki pozitif ilişki, Wallace ve Naser, (1995); Owusu-ansah, (1998); Fekete, Matis ve Lukacs, (2008); Mutawaa ve Hewaidy, (2010); Agyei-mensah, (2013); Juhmani, (2013); Raithatha ve Bapat, (2014); Demir ve Bahadır, (2014) tarafından daha önce yapılmış araştırmalarla tutarlıdır. Ampirik kanıtlara dayanarak, ilk farksızlık hipotezinin reddedildiğini ve "Borsa İstanbul'da işlem gören imalat firmaları açısından firmanın Büyüklüğü ve UMS uyum düzeyleri arasında korelasyon ilişkisi bulunmaktadır" şeklindeki alternatif hipotezin kabul edildiği sonucunu çıkarabiliriz.

5.2.2. Kârlılık ve UMS Uyumu

Tablo 7, aynı zamanda, 1.958 t-değeri ve 0.053 p-değerine ($p > 0,05$) bağlı olarak firma karlılığının örneklenen firmaların UFRS/UMS'lere uyum düzeyiyle negatif bir ilişkisi olduğu göstermektedir. Bu sonuç, Malone ve Ark., (1993); Wallace ve Naser, (1995); Hossain ve Hammami, 2009; Mutawaa ve Hewaidy, (2010); Juhmani, (2013); Demir ve Bahadır, (2014) tarafından yapılan araştırmalarla tutarlıdır. Bununla birlikte söz konusu sonuç Wallace ve Ark., 1994; Owusu-Ansah, (1998); Glaum ve Street (2003) çalışmalarıyla çelişkilidir. Kârlılıkla ilgili kanıtlara dayanarak, alternatif hipotezin reddedildiğini ve "Borsa İstanbul'da işlem gören imalat firmaları açısından firmanın kârlılığı ve UMS uyum düzeyleri arasında korelasyon ilişkisi bulunmamaktadır" şeklindeki üçüncü sıfır hipotezinin kabul edildiği sonucunu çıkarabiliriz.

5.2.3. Kaldıraç ve UMS Uyumu

Yukarıdaki tablo'da (7) gösterilen sonuçlar, 0.191 t-değeri ve 0.849 p-değerine ($p > 0,05$) bağlı olarak kaldıraç ve örneklenen firmaların UMS'lere uyum seviyesi arasında negatif bir ilişki bildirmiştir. Bu sonuç Mutawaa ve Hewaidy (2010); Juhmani, (2013); Demir ve Bahadır, (2014) tarafından rapor edilen bulgularla tutarlıdır. Dolayısıyla, yüksek kaldıraçlı firmalar daha düşük kaldıraçlı firmalara kıyasla daha az bilgi sunma eğilimindedir. Netice itibarıyla bu sonuçlar, "Firma Kaldıraçları ile UMS uyum düzeyleri arasında korelasyon ilişkisi bulunmamaktadır" şeklindeki sıfır hipotezini kabul etmek suretiyle alternatif hipotezin reddedildiğini göstermektedir.

5.2.4. Firma Yaşı ve UMS Uyumu

Firma yaşı ve UMS uyum seviyesi arasındaki ilişkiyle ilgili sonuç, -0.429 t-değeri ve 0.669 p-değerine ($p > 0,05$) göre, örnek alınan firmalar açısından iki değişken arasında olumsuz bir ilişki ortaya koymaktadır. Bu ise, firma yaşının UMS açıklama gerekliliklerine uyum düzeyi üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir. Bu sonuç Owusu-ansah, 1998; Glaum ve Street, 2003; Juhmani, 2012; Demir ve Bahadır, 2014 tarafından bildirilen bulguları desteklemektedir. Netice itibarıyla bu sonuçlar "Firma yaşı ile UMS uyum düzeyleri arasında korelasyon ilişkisi bulunmamaktadır" şeklindeki sıfır hipotezini kabul etmek suretiyle alternatif hipotezin reddedildiğini göstermektedir.

5.2.5. Denetçi Türü ve UMS Uyumu

Önceki Tablo'da (7) gösterilen analiz sonuçları, 0.582 t-değeri ve 0.562 p-değerine ($p > 0,05$) bağlı olarak bir firmanın uyum düzeyi ve mali tablolarını denetlemekten sorumlu denetçi türü arasında negatif bir ilişki bildirmektedir. Bu sonuç, Malone ve ark., 1993; Wallace ve Naser, 1995; Owusu-ansah, 1998; Mutawaa ve Hewaidy, 2010 tarafından yapılan araştırmalarla tutarlıdır. Ancak bu bulgu Glaum ve Street, 2003; Agyei-mensah, 2013; Raithatha ve Bapat 2014 ile Demir ve Bahadır, 2014 tarafından yapılan araştırmaların sonucuyla tutarsızdır. Ampirik kanıtlara dayanarak, alternatif hipotezin reddedildiği ve "Firma Denetçi Türü ile UMS uyum düzeyleri arasında korelasyon ilişkisi bulunmamaktadır" şeklindeki beşinci sıfır hipotezinin kabul edildiği sonucuna varabiliriz.

6. SONUÇLAR

Bu çalışmanın temel amacı 2016 yılında Borsa İstanbul'da işlem gören 123 firma arasında firmaya özgü faktörlerle UMS gerekliliklerine göre ölçülen finansal açıklamaları arasındaki ilişkiyi deneysel olarak

araştırmaktır. Daha önceki çalışmalarda kullanılmış bir takım zorunlu açıklama kontrol listelerine ve KPMG (2015) ve Deloitte (2016) tarafından internette yayınlanan açıklama kontrol listelerine dayanarak seçilen örnek firmalar arasında ortalama UMS uyumunu göstermek için kullanılan kendi geliştirdiğimiz kontrol listesinden bir uyum endeksi türetilmiştir. Sonrasında, bir takım UMS açıklama gerekliliklerine dayalı olarak 38 açıklama kaleminden oluşan bir kontrol listesi geliştirilmiştir. Kontrol listesi, UMS' lerle ilişkili açıklama gerekliliklerini kapsamaktadır. 123 adet örnek firma yıllık mali tablosunun her biri söz konusu firmaların uyumunu belirlemek üzere kontrol listesi üzerinden dikkatle incelenmiştir. Bu sürecin bir sonucu olarak, örneklenmiş şirketlerin her biri, kontrol listesindeki her bir kalem ve UMS' lerin her biri için açıklama endeksi hesaplanmıştır.

Türkiye'de finansal raporlama sistemleri Türkçe' ye çevrilen ve TMS/TFRS olarak kabul edilen UFRS gerekliliklerine tam uyum içindeki Türk Finansal Raporlama Standartlarına (TFRS) dayanmaktadır.

Araştırma hedefine ulaşmak amacıyla, betimleyici bir analiz gerçekleştirmek üzere Sosyal Bilimler İstatistik Paketi (SPSS-19) kullanılmış, UFRS açıklama gerekliliği uyum düzeyi ve beş Firma özelliği arasındaki ilişkiyi test etmek için ise doğrusal regresyon analizi yürütülmüştür.

Sonuçlar 2016 yılında Borsa İstanbul'da işlem gören 123 firma için ortalama zorunlu açıklama seviyesinin % 79.5 ve minimum % 53 ile maksimum % 97 puan aralığında olduğunu göstermiştir. Ancak, betimleyici istatistik sonuçları firmaların açıklama seviyelerinde kayda değer bir değişim ortaya koymuştur.

Sonuçlara göre, UMS'ye uyum düzeyi ve firma büyüklüğü arasında anlamlı bir pozitif ilişki varken aynı bulgular firmanın karlılığı, kaldırıcı, yaşı ve denetçi türüyle UMS uyum düzeyi arasında anlamlı bir negatif ilişki olduğunu göstermiştir. Denetim türü ışığında, çalışma örnekleme dahil edilen firmalardan 83 tanesinin, % 67.5 oranla, dört büyük denetim firması tarafından denetlendiği ve bunların en yüksek açıklama oranına eriştiği gösterilmiştir. Ve örneklemedeki firmaların 16 tanesi, % 13 oranla, dört büyük firma dışındaki (yerel denetim firmaları) denetim firmaları tarafından denetlenmiştir. Bu arada, çalışmaya dahil edilen firmaların 24 tanesi finansal raporlarında tablolarını denetleyen firmaları göstermemiştir. Bu bulgular firmaların finansal açıklanmalarının teşvik edilmesinde kaliteli ve titiz dış denetimlerin önemini göstermektedir.

Başka araştırmalarda olduğu gibi, bu çalışmanın da bazı sınırlamaları bulunmaktadır. Çalışma 123 firmadan oluşan bir örneklem ve 31 Aralık 2016'da biten tek bir yıla ait yıllık raporlara ilişkin sadece beş açıklayıcı değişkeni araştırılmıştır. Dolayısıyla daha fazla araştırma gerekli olacaktır. Örneğin, ek açıklayıcı değişkenler (örn, borsada işlem görme durumu, kurumsal yönetim, kültür ve iş ortamı, uluslararası sahiplik, sanayi türü) eklemek suretiyle finansal firmaların uyum düzeyinin test edilmesi; firmanın UMS açıklama gerekliliklerine uyum düzeyinin gelişimini tespit etmek amacıyla daha fazla yıla ait yıllık raporların hesaplamaya dahil edilmesi.

KAYNAKLAR

Agyei-mensah, B. K. (2013). Adoption of International Financial Reporting Standards (IFRS) in Ghana and the Quality of Financial Statement Disclosures. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 3(2), 269–286.

Al-shammari, B., Brown, P., & Tarca, A. (2008). An investigation of compliance with international accounting standards by listed companies in the Gulf Co-Operation Council member states. *International Journal of Accounting*, 43(4).

Ashbaugh, H., & Warfield, T. D. (2003). Audits as a Corporate Governance Mechanism: Evidence from the German Market. *Journal of International Accounting Research*, 2(1), 1–21.

Bahadır, O., & Tolga, B. (2013). Accounting policy options under ifrs: evidence from turkey, 12(3), 388–404.

Balsari, C., & Varan, S. (2014). IFRS implementation and studies in Turkey, 13(2), 373–399.

Beycan, M., & Uçma, T. (2008). Development of Independent Auditing in State Banks in Turkey From Past to Future. *Journal of Yasar University*, 3(12), 1711–1730.

Bushman, R., Piotroski, J., & Smith, A. (2004). What determines corporate transparency? *Journal of Accounting Research*, 42(2), 207–252.

Demir, V., & Bahadır, O. (2014). An investigation of compliance with International Financial Reporting

Standards by listed companies in Turkey Abstract : Accounting and Management Information Systems, 13(1), 4–34.

Fekete, S., Matis, D., & Lukacs, J. (2008). Factors Influencing The Extent of Corporate Compliance with IFRS. The Case of Hungarian Listed Companies. Retrieved from <http://oeconomica.uab.ro/upload/lucrari/1020081/2.pdf>

Glaum, M., & Street, D. L. (2003). Compliance with the Disclosure Requirements of Germany ' s New Market : IAS Versus US GAAP. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 14(1), 64–100.

Griffin, C. H., & Williams, T. H. . (1960). Measuring Adequate Disclosure. *Journal of Accountancy*, 109, 43–48.

Güvemli, B. (2016). The Evolution of the Auditing Profession in Turkey: The Union of Chambers of CPA'S and SWORN-IN CPA'S (TURMOB) History and Background (*), 2016(11), 25–27.

Güvemli, B., & Sanlı, N. (2016). The Evolutaion of the Auditing Profession in Turkey : The Union of Chambers of CPA and SWORN History and Background, 2016(11), 25–27.

Hossain, M., & Hammami, H. (2009). Voluntary Disclosure in the Annual Reports of an Emerging Country: The Case of Qatar. *Accounting, Advances in Accounting, Incorporating Advances in International*, 25, 255–265.

Juhmani, O. (2013). Ownership Structure and Corporate Voluntary Disclosure : Evidence from Bahrain. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 3(2), 133–148.

Malone, D., Fries, C., & Jones, T. (1993). An Empirical Investigation of the Extent of Corporate Financial Disclosure in the Oil and Gas Industry. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 8(3), 249–273.

Mutawaa, A. Al, & Hewaidy, A. M. (2010). Disclosure Level And Compliance With IFRSs: An Empirical Investigation Of Kuwaiti Companies. *International Business & Economics Research Journal*, 9(5), 33–50.

Owusu-ansah, S. (1998). The Impact of Corporate Attributes on the Extent of Mandatory Disclosure and Reporting by Listed Companies in Zimbabwe. *The International Journal of Accounting*, 33(5), 605–631.

Palmer, P. D. (2013). The Impact of Adopting AIFRS in Australia : The Extent and Quality of Disclosur, and Their Relationship to Corporate Characteristics, 1–46.

Raithatha, M., & Bapat, V. (2014). Accounting Standards Compliance : Comparison between Manufacturing and Service Sector Companies from India, 6(9), 158–164.

Ramanna, K., & Sletten, E. (2009). Why do countries adopt International Financial Reporting Standards ?

Senyigit, Y. B. (2012). The Implementation of IFRS in the Turkish Insurance Industry, 62, 294–300.

TÜRMOB. (n.d.). Union of Chambers of Certified Public Accountants Turkey (TÜRMOB). Retrieved July 20, 2011, from <http://www.turmob.org.tr/TurmobWeb/Kurumsal/About.aspx>

Wallace, R. S. O., & Naser, K. (1995). Firm-Specific Determinants of the Comprehensiveness of Mandatory Disclosure in the Corporate Annual Reports of Firms Listed on the Stock Exchange of Hong Kong. *Journal of Accounting and Public Policy*, 14(4), 311–368.

Yüksel, Y., Demir, V., & Demir, D. (2008). International Financial Reporting Standards and Development of Financial, 20, 57–73.

(<http://www.turmob.org.tr>)